

EZOTERICKÁ KOZMOLÓGIA

RUDOLF STEINER

GA 94

XIII. Logos a Slovo

9. júna 1906, Paríž

V kontemplácii sa budeme snažiť vystopovať etapy ľudského vývoja k Logosu, ktorým bol tento svet stvorený.

Moderná exoterická veda siaha až do doby kamennej – epochy, keď človek žil v jaskyniach a ako jediný nástroj používal tvarované kamene. Jeho existencia bola extrémne primitívna, obzor mal úzky, myslenie obmedzené na hľadanie potravy a prostriedkov na obranu svojho života.

Okultná veda nás vedie späť za túto dobu kamennú do epochy Atlantídy. Fyzický vzhľad človeka v tých časoch vôbec nebol taký, aký je dnes. Je známe, že obočie pravekého človeka nebolo vyvinuté, pretože vývoj obočia a čela prebieha paralelne s vývojom mozgu a myslenia. V dávnych dobách bol fyzický mozog oveľa menší ako zodpovedajúca éterická forma, ktorá ho presahovala na všetky strany. V priebehu evolúcie sa veľkosť éterického a fyzického mozgu viac-menej zrovnala. Určité centrum v éterickom mozgu, ktorý je teraz *vo vnútri* lebky, bolo vo vývoji atlantského človeka, toto centrum sa presunulo do vnútra lebky. Bol to moment zásadnej dôležitosti, pretože len čo človek začal myslieť, uvedomovať si svoje bytie a povedať „ja“, začal spájať predstavy a počítat – čo predtým nedokázal. Na druhej strane, najstarší Atlantčania mali oveľa silnejšiu a pravdivejšiu *pamäť*. Ich vedomosti neboli založené na vzťahoch

medzi faktami, ale na ich pamäti na tieto fakty. Zo svojej pamäti vedeli, že určitá udalosť vždy vyvolá rad ďalších; ale nepochopili *príčiny* týchto skutočností, ani o nich nedokázali uvažovať. Okrem tejto mocnej pamäti mali ešte jednu schopnosť – mocnú silu *vôle*. Dnes už človek nemôže priamo pôsobiť svojou vôľou na životné sily. Nemôže napríklad aktom vôle urýchliť rast rastlín. Atlantán mal túto silu a navyše bol schopný čerpať z rastlín éterické sily, ktoré vedel využiť. Urobil to inštinktívne, bez pomoci intelektu a schopností logického uvažovania, ktoré sa dnes spájajú s tým, čo nazývame „vedeckou myslou“. Do tej miery, v akej sa u ľudí z Atlantídy rozvinula intelektuálnosť, schopnosť reflektívneho myslenia a vypočítavosti, do tej miery klesla ich schopnosť inštinktívnej jasnozrivosti.

Ak pôjdeme ešte ďalej v histórii Atlantídy, dostaneme sa do veľmi vzdialeného obdobia, kedy bolo prvýkrát možné vyjadrovanie sa *rečou*, teda vyjadrovanie artikulovanými zvukmi. To bol vek, keď človek začal chodiť vzpriamene, pretože reč a vyjadrovanie artikulovaných zvukov môže byť len schopnosťou bytostí, ktoré stoja vzpriamene.

Pred veľkou atlantskou rasou, ktorej odnožami boli všetky európske a ázijské rasy, existoval iný kontinent a iné národy, ktoré sú ešte bližšie k živočíšnej povahe – rasa Lemurian. Veda pripúšťa svoju existenciu len ako hypotézu. Niektoré ostrovy na juhu Ázie a na severe Austrálie sú však dôkazom tohto kontinentu; sú to metamorfované pozostatky starej Lemúrie. Teplota Zeme bola v tých časoch oveľa vyššia ako dnes. Atmosféra bola parná, plná prúdov. V Lemúrii nájdeme základné ľudské formy, ktoré dýchajú nie cez nosové orgány, ale cez orgány, ktoré sú skôr žiabrami. V priebehu ľudskej evolúcie sa orgány neustále menia, čo sa týka charakteru aj vzhľadu. Takto primitívny človek chodil po štyroch nohách; nemohol vysloviť artikulované zvuky; nemal uši, ktorými by počul. Pohyb v polotekutom, polo plynnom prvku, ktorý ho obklopuje, umožňoval orgán, ktorý mu umožňoval plávať a

plávať. Keď sa prvky rozlíšili a človek sa ocitol na pevnej zemi, tento orgán sa zmenil na pľúca, žiabre na uši a predné časti jeho štruktúry na paže a ruky – voľné nástroje na činnosť. Okrem toho začal vyslovovať artikulované zvuky – slová reči.

Táto veľká premena mala pre človeka zásadný význam. V *Genezis* (II.7) čítame: „A Pán Boh... vdýchol do jeho nozdier dych života; a človek sa stal živou dušou.“ Táto pasáž opisuje obdobie, keď sa žiabre, ktoré kedysi človek vlastnil, zmenili na pľúca a on začal dýchať vonkajší vzduch. Súčasne so silou dýchania nadobudol vnútornú dušu a s touto dušou možnosť vnútorného vedomia, uvedomenia si seba žijúceho v duši.

Keď človek začal dýchať vzduch cez pľúca, jeho krv bola oživená a práve vtedy sa v ňom mohla inkarnovať duša vyššia ako skupinová duša zvierat, duša individualizovaná princípom ega, aby preniesla evolúciu vpred k svojmu plne ľudské a potom božské fázy. Kým telo dýchalo vzduch, duša človeka nemohla zostúpiť do inkarnácie, pretože vzduch je živel naplnený dušou. V tom čase teda človek skutočne vdychoval božskú dušu, ktorá prišla z nebies. Slová z *Genezis* v ich evolučnom zmysle treba brať úplne doslovne. Dýchať znamená byť preniknutý Duchom. Táto pravda bola základom cvičení uvedených v starovekých systémoch jogy. Tieto cvičenia boli založené na rytme dýchania, ich účelom bolo urobiť telo schopné prijať ničujúceho Ducha. Keď dýchame, komunikujeme s dušou sveta. Vdychovaný vzduch je telesným odevom tejto vyššej duše, rovnako ako telo je odevom nižšej bytosti človeka.

Tieto zmeny v procese dýchania znamenajú prechod od starovekého vedomia, ktoré bolo len hrou obrazov, k vedomiu, aké je v našej dobe. Zmyslové vnemy sú prijímané z tela; vedomie má čisto objektívny charakter. Vedomie v obrazoch (imaginatívne) vytváralo svoj vlastný vnútorný obsah pomocou inherentnej, plastickej sily. Čím ďalej ideme do minulosti, tým viac nachádzame dušu človeka, ktorá žije nie v ňom,

ale *okolo* neho. Dostávame sa do bodu, keď zmyslové orgány existovali iba v zárodkoch a keď človek iba prijímal z vonkajších predmetov dojmy, ktoré vyvolávali príťažlivosť alebo odpor, sympatie alebo antipatie. Pohyby tejto bytosti – ktorú nemôžeme v našom zmysle slova skutočne nazvať „človekom“ – boli riadené týmito pocitmi príťažlivosti alebo odporu. Nemal žiadnu schopnosť uvažovania a epifýza – orgán, ktorý mal v tých časoch zásadný význam – bola jeho jediným „mozgom“.

Existencia tohto imaginatívneho vedomia je odpoveďou na nekonečné filozofické diskusie o objektívnej povahe a realite sveta a je vyvrátením všetkých čisto subjektivistických filozofií, ako je napríklad filozofia Berkeley. Pre evolúciu sú podstatné dva póly bytia a života. „Subjektívny univerzál“ sa stáva objektívnym vesmírom; človek postupuje najprv od subjektívneho k objektívnemu a nakoniec bude vedený od objektívneho k subjektívnemu rozvojom Ducha-Ja (Manas), Života-Ducha (Budhi), Ducha-Človeka (Átma).

Snové vedomie je atavistické prežívanie obrazového vedomia starých čias. Jednou z vlastností tohto obrazového vedomia je, že je *tvorivé*. Vytvára formy a farby, ktoré vo fyzickej realite neexistujú.

Objektívne vedomie je svojou podstatou analytické, subjektívne vedomie je svojou povahou plastické a má magickú moc. (Naznačuje to etymológia slova „*obraz*“). Subjektívne, plastické vedomie človeka tak bolo nahradené objektívnym, analytickým vedomím. Postup, ktorým duša (ktorá na začiatku zahalila človeka ako oblak) následne prenikla do fyzického tela, možno prirovnať k postupu slimáka, ktorý vylúči svoju ulitu a potom sa v nej stiahne späť. Duša najprv dala formu telu a potom prenikla do tohto tela, pričom pripravila orgány vnímania zvonku. Sila zraku, ktorou je dnes ľudské oko obdarené, je tá istá sila, aká sa kedysi na oko uplatňovala zvonku, aby sa mohlo formovať.

Premena z vonkajšej činnosti duše na vnútornú je vyjadrená hieroglyfom. Toto je znamenie Raka vo zverokruhu, ktoré vyjadruje dvojitú činnosť alebo pohyb – jeden zvonku dovnútra, druhý zvnútra smerom von.

Uprostred tretej (lemurskej) epochy bol čas, keď duša prešla do svojho príbytku, ktorý si sama vytvorila, a začala „oživovať“ telo zvnútra. Pred týmto časovým bodom nachádzame astrálne ľudstvo obývajúce čisto astrálnu Zem. Pred tým opäť existovali ľudia a Zem iba v devachanickom stave. Doposiaľ nebolo žiadne obrazové vedomie. Kozmické myšlienky sa vlievali do a cez bytosť človeka. Jeho vyššia duša bola stále neoddeliteľnou súčasťou celého Kozmu a podieľala sa na kozmickom myslení.

Čím ďalej sledujeme paralelný vývoj človeka a Zeme, tým viac ich zisťujeme, že existujú v tekutom, embryonálnom stave a čím bližšie k Duchu. Dnes sme dosiahli najnižší bod na krivke klesania; človek a Zem dosiahli najväčší stupeň stuhnutia a chystajú sa pôsobením individuálnej vôle opäť vzostúpiť k Duchovnému.

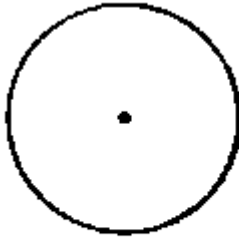
Čo je základom tohto veľkého procesu evolúcie? Kde bol domov ľudí, keď na začiatku existovali len v zárodku? Odkiaľ odišiel človek? Kto ho stvoril? Práve tu sa musíme pokúsiť predstaviť si život a silu prejavu, ktorá je nekonečne vznešenejšia než všetok ľudský, ba dokonca než všetok planetárny život. Táto sila je Logos. V čom sa ľudský a planetárny život líši od života Logu? – Zdá sa, že táto otázka si vyžaduje let do neznáma, do vesmíru iného poriadku. A predsa existujú analógie, ktoré nám pomáhajú pochopiť alebo aspoň uhádnuť niečo z tvorivej sily Logosu. Skúsme si predstaviť vše objímajúcu myseľ, myseľ, ktorej sú známe všetky pozemské a planetárne skúsenosti. Takáto myseľ by mohla prežiť všetky formy evolúcie. Ale len s touto silou by sa nemohla dostať za bod stvorenia človeka a planetárneho systému. Zostalo by to vo sfére toho, čo môže byť a bolo dokázané človekom. Ľudská inteligencia nemôže prekročiť túto hranicu.

Môžeme sa však povzniesť k inému vedomiu, ako je to, v ktorom sa naše skúsenosti iba realizujú v mysli. Existujú určité stavy tvorivej činnosti, v ktorých môže duch človeka zrodiť niečo nové, niečo dovtedy nevídané. Takým je napríklad vedomie sochára vo chvíli, keď počne alebo v záblesku vidí podobu sochy pred svojím vnútorným okom. Nikdy nevidel model, *vytvára* svoju sochu. Aj také je vedomie básnika, ktorý koncipuje báseň v jednom záblesku inšpirácie, v tvorivom, duchovnom videní.

Túto tvorivú silu nevytvára žiadna intelektuálna myšlienka, ale skôr duchovný zmysel, – Predstavte si sliepku sediacu na vajciach. Je úplne oddaný tejto zadumanej činnosti a je naplnený akousi hrejivou, takmer zmyselnou rozkošou, v ktorej vzniká zasnená predstava vyliahnutia malého okrídleného kuriatka. Táto blaženosť v diele stvorenia existuje v každej fáze kozmického života a prúdi z nej teplo. Zdá sa, že vo sfére Kozmickej Inteligencie – ktorú možno chápať ako svet myšlienok prístupný vyššiemu Ja (Manas) – toto teplo preniká celým vesmírom a vychádza z tvorivého života duše (Budhi). Môžeme uhádnuť prítomnosť tvorivej sféry v existencii pred našou Zemou a „premýšľať“ nad ňou. Toto je vzostup od Ducha-Ja k Životu-Duchu a od Životného Ducha k Duchu-Človeku.

Ego alebo „ja“ princíp človeka je vytvorený tretím Logosom. Mali by sme sa pokúsiť chápať silu vyššieho ega, ktorá je preliata celým vesmírom ako teplo plodiace život, a potom dospejeme ku koncepcii druhého loga, pomocou ktorého je makrokozmickej život zrychlený a ktorý sa odráža v tvorivých aktivitách ľudskej duše. Jediným prvotným zdrojom a centrom prejavu je prvý Logos – nevyšpytateľné Božstvo.

V každom veku boli tieto tri božské princípy reprezentované v okultizme týmito tromi znakmi:

First Logos
Godhead

Second Logos
Macrocosm

Third Logos
Microcosm